

سامي سؤدو پريم جو

ساميءَ جون ٻاونجاهه راڳ ڀريون وايون ۽ ڏوهڙا

سينگاريندڙ
تاجل بيوس

صاحب خان "سورھ" میراڻي

Cell No: 0344 - 3919786

Cell No: 0300 - 3404488

ایڊمن : فیس بوک پیج ۽

واٽس ایپ گروپ

سامي سؤدو پريم جو

ساميءَ جون نيٺ سنڌيءَ ۾ راڳ ڀريون
(Lyrical) 52 وايون ۽ 76 ڏوهڙا

سينگاريندڙ

تاجل بيوس

ساگر پبلشنگ، هائوس ڪراچي.

ڪتاب جو نالو: سامي سودو پريم جو
سينگاريندڙ: تاجل بيوس
ڇاپو: پهريون 2003ع
ڪمپوزنگ: اسدالله گاجاڻي - ڪراچي
ٽائٽل آرٽ: عبدالملڪ چنا
ٽائٽل ڊزائين: نعمان اي. آر. خان -
انٽيل ڪميونيڪيشنز، حيدرآباد
ڇپائيندڙ: ساگر پبلشنگ هائوس - ڪراچي
پبلشر:- ثناء الله سومرو
قيمت: =/50 روپيا

لک پڙه لاءِ ڏس پتو:
ساگر پبلشنگ هائوس
FL 1/9, C/o 3، گلشن اقبال ڪراچي

اداري جا اڳ ۾ ڇپايل ڪتاب

- ★ ڪامريڊ مولوي نذير حسين ”جلالي“
(شخصيت، جدوجهد ۽ شاعري) ثناء الله سومرو 100/-
- ★ شهيد الم بخش سومرو
(شخصيت ۽ سياست) آزاد قاضي 70/-
- ★ شيخ السند مولانا عبدالحق رباني
(شخصيت ۽ جدوجهد) ثناء الله سومرو 100/-
- ★ حر تحريڪ ۽ سورهيه بادشاهه
منصور قادر جوڻيجه 60/-
- ★ قرآن سمجهڻ جا اصول
(فوزالڪبير جو ترجمو) شاه ولي الله / محمد انس راجپر 70/-

انتساب

هندوستان جي اعليٰ گائڪ
۽ درويش صفت سرگواسي
پروفيسر رام پنجاڻي

۽

سنڌوستان جي تهذيب جو
جيئرو جاڳندو روپ رکندڙ، مانواري
سويي گيانچنداڻي
جي نالي.

تاجل بيوس

تاجل ڪيرون لهڻي، جو ساميءَ تي اهڙي محنت ڪئي اٿس

خلق وسي خلق ۾، خلق منجهه خالق

خالق ۽ خلق جو هيءَ رشتو سمورين پيائن کي پتي پاڙوئون پري ڪري
ٿو. پر ٻڌي ڪير؟ سمجهي ڪير؟ ڪري ڪير؟ ساميءَ وانگر تمام صوفي
رڙندا وحدت جي وائي ورنائيندا رمندا رهيا ۽ رمندا رهن ٿا پر ڪنهن لاءِ؟
خلق پيائيءَ ۾ ٻڌي پئي آهي. ننڍڙن فرقن تي انسان ڪٺا وڃن ٿا. فرقا نهن
ٿا، جي ڏينهن رات هڪ ٻئي کي نيست نابود ڪرڻ جو جهاد جوڻ ٿا. ڇو
ته وحدت وساري وينا آهيون، ان ۾ ڏوهه اسان جو به آهي. اسين ڪيتري
شدت سان ان نفرت جي باهه تي جا پنيٽ مچائي چڪي آهي، ان مٿان پريت
جو پاڻي پئتي وسايو آهي؟ ڳوٺ ڳوٺ، شهر شهر ۾ نفرت جو بح پوکيو
وڃي ٿو، ڏسون وينا، ڪنهن ڪجي ۾ ان کي پاڙون پٽيو؟ وينا ڏسون، اڄ
نفرت جا ڳوٺج ٿڙيا، سڀاڻي سلا نڪتا، اسان جي دل ۾ خير هاڻي جڏهن
وڌي وڻ ٿي ويا ته رڙيون ٿا ڪريون. برائي کي هٿ سان روڪجي، نه ته
گهٽ ۾ گهٽ برو ته چئجي. پنهنجي پيار ۽ وحدت جو پرچار ته ڪجي ته
نفرت ورهائڻ وارا وڏي تيزي سان پڪڙجي ڪم ڪري رهيا آهن ۽ پيار
ورھائڻ وارا گهور نند ۾ گم آهن. ته ائين ئي ٿيندو جو ٿي رهيو آهي. علاج؟
پيار وارن تي سيمينار ڪرائجن، ڪتاب لکجن، ڪانفرنسون ڪوٺائجن، ليک
لکجن ۽ تبليغ به ڪجي؛ وحدت جي. هيڪڙائيءَ جي، پيار جي ۽ انساني
برادريءَ جي ايڪي جي. جيئن سنڌ جي ان ڳڻيل صوفين ڪئي. قاضي قادن
کان وٺي تاجل بيوس تائين سڀني شاعرن هر دور ۾ اها وائي ورائي پر پوءِ به
اڃان گهڻو پنڌ پري آهي. اسين سڀ پنهنجيءَ ۾ پورا آهيون، غرضن، مزن ۾
غلطان ته پيار ڪير ورهائيندو؟ هن ڪتاب لکڻ سان پيار جي هڪ پڪي

پختي وک وڌائي وئي آهي. سنڌ جي ٽن سَرَموڙ شاعرن جو ٽيون انگ ”سامي“. هن سنڌي صوفيءَ جي هندي گاڏڙ لفظن ۽ ويدانتي فلسفي مسلم وايو منڊل ۾ اهو مڃ نه مڃايو جو سندس سچ ۾ موجود آهي. ان ۾ به ڪجهه ڏوهاري اسان آهيون جو ان کي عوامي نه ڪري سگهياسين. جهنگ جهر ۾ شاه وانگر نه موڪلي سگهياسين. ان جو هڪڙو ڀرپور جتن اسان جي دوست. ساڻي قلمڪار تاجل بيوس ڪيو آهي. جس هجيس، ڪيرون لهڻي جو ساميءَ تي اهڙي محنت ڪئي اٿس. ساميءَ جي ستن جي. ساميءَ جي سلوڪن ۾ پيوندڪاري ڪري نيون وايون ۽ ڪافيون ڏنيون اٿس جن کي وڏي چاه سان ڳائي زبان عوام تي پهچائي سگهجي ٿو. تاجل جو هيءَ ڪم نيڪ نيتي سان ڪيل پورهيو آهي جو پرين وٽ ساب پائي - جڏهن هنن ڪافين ۽ واين کي ڳارايو ويندو، سامي ڪانفرنس ۾ بيدل مسرور، علي محمد سرمستائي ۽ مهتاب ڳائي به ڏيکاريون هيون ته واه جو مانڊاڻ منڊجي ويو هو. ته هر طرف واه واه ٿي ويندي ۽ هي پيار واک نفرت جي ٽانڊن تي به ٿڌا چنڊا ضرور وجهندا ۽ سامي عوامي ٿي پوندو. ان جو قرض هر سنڌي اديب کي چڪائڻو آهي ته پاڻ گڏجون، مذهبي مت پيد ڇڏي قومي ايڪتا ۽ انساني وحدت کي عام ڪيون، پيار جي پالوت ۾ نفرتن جا بند ٻوڙي ڇڏيون. ساميءَ جي اهميت کي سمجهائڻ لاءِ آءٌ پنهنجي وچڙيل ڀر ڏاڍي پياري عزت ماب، مٿيادار ساڻي کي ڪوٽ (Quote) ڪندس. تنوير عباسي:

”سامي اسان جي سرزمين سان تعلق رکي ٿو. انهيءَ سرزمين سان صدين کان ويرن جي واڻي گونجندي رهي آهي. جيئن چيو اٿائين ”واڻي جا ويدن جي، سنڌيءَ منجهه سڻايان“ دارا شڪوه پنهنجي ڪتاب ۾ لکيو آهي ته ”وحدانيت تي ڪنهن به مذهب جو ٺيڪو ڪونهي.“ مون جيڪو ٿورو گهڻو ويدن جو نماڻو اڀياس ڪيو آهي ته ان موجب هر هنڌ لکيل آهي ته ”تت توم اسي“ (اهو تون آهين) جنهن کي اسان جا صوفي چون ”همه اوست.“ ٻئي هنڌ آهي ته ”ايڪو اهمر بهوسيام“ معنيٰ ”هڪ آهيان، انيڪ ٿيان“ جيئن شاه سائين چيو آهي: ”وحدت تان ڪثرت ٿي، ڪثرت وحدت ڪل“ اڳتي هلي ويدن ۾ آهي ته ”نه ڪو هو ڄاڻو آهي، نه ڪو ڪنهن کي ڄڻي ٿو.“ جيئن قرآن شريف ۾ آهي ”لم يلد ولم يولد“. اڃا اڳتي هلو ته هڪڙي هنڌ آهي ته ”هن جهڙي ڪابه شي ڪانهي“ قرآن ڪريم ۾ آهي ته

"ليس ڪمڻه شيء" (ڪابه شيء ان جهڙي ڪانهي) ته انهن سمورن دينن ۽
 ڌرمن جي بنيادي تعليم ساڳي آهي. جيئن اسان جا صوفي ٿا چون، پر اهو
 جيڪو جهيڙو اجايو متبديد جو ۽ جيڪي فساد ٿيا. خون ٿيا ته اسان جا ٿئي
 شاعر شاهه، سچل ۽ سامي انهن ڳالهين جي خلاف هئا. هاڻي ساميءَ جو دور
 1743ع کان وٺي 1850ع تائين آهي. سچل سائين به انهيءَ دور ۾ جيئرو هو.
 1743ع ۾ سامي ڄائو آهي ۽ 1752ع ۾ شاهه لطيف وفات ڪئي آهي. معنيٰ
 شاهه لطيف جي وفات وقت سامي نون سالن جو هيو. 1843ع ۾ ٽالپرن جو
 دور ختم ٿيو ۽ سنڌ انگريزن جي قبضي ۾ آئي. ان کان ست سال پوءِ سامي
 فوت ٿيو، معنيٰ ته هن ڪلهوڙن جو دور ڏٺو، ٽالپرن جو دور ڏٺو ۽ تنهن
 کان پوءِ انگريزن جي سنڌ تي قبضي وقت هو تمام وڏي عمر جو يعني سؤ
 سالن کان مٿي هيو. ته اهو سڄو دور آهي جنهن ۾ سامي رهيو آهي. هاڻي
 جيئن مون توهان کي عرض ڪيو ته ويد هئا. ويدن کان پوءِ اپنشد. هاڻي
 برصغير ۾ يا ننڍي کنڊ ۾، اڻ ورهايل هندستان جي ادب ۾ هڪڙي تحريڪ
 شروع ٿي، جنهن کي چوندا هئا "نرآڪارواد" نر معنيٰ نه، آڪار معنيٰ
 شڪل، معنيٰ خدا جي ڪابه شڪل ڪانهي. عطا طور تي چيو ويندو آهي ته
 هي بت پرستي ٿا ڪن، هي ٿا ڪن، هو ٿا ڪن. پر انهن جي ويدن ۾ يا
 گيتا ۾ اهڙي ڪابه ڳالهه ڪانهي. نرآڪار واد ادب ۾ جيڪو شروع ٿيو،
 انهيءَ جو مطلب هو ته محبوب جي ڪابه شڪل ڪانهي. هو شڪل کان بي
 نیاز آهي. پوءِ ٻي تحريڪ هلي "نات" پنٿي، جي گيڙو ڪپڙا پائيندا هئا. اڄ
 ڏينهن تائين سنڌ جا صوفي گيڙو پوشاڪ پائي گهمندا آهن... هي سڄو پس
 منظر آهي ساميءَ جي شاعري جو. شاهه لطيف چيو آهي، "جي ڪين قبول ٿهار
 هلو ته تڪيا پسون تن جا" ڪنهن به ڳالهه ۾ Believe نه ڪن. ٻڌ کان
 پڇيائون ته موت کان پوءِ ڇا آهي؟ چيائين اها ڳالهه مون کان نه پڇو، ڇو ته
 ان کي اسان سمجهي نٿا سگهون، مون کان پڇو ته حياتيءَ ۾ ڪيئن گذر
 ڪجي؟ اها آهي Agnostic. (سنڌي ادبي سنگت، لطيف يونيورسٽي ۾
 ليڪچر 1998ع)

ته هي ويچار هئا تنوير عباسي مرحوم جا جي هر سنڌيءَ کي سمجهڻ
 گهرجن. ساميءَ کلي واک چيو:

"پتر پوڄا ڪن، ديو نه ڏسن ديهه ۾
 پنڊت ڄاڻي پاڻ کي ڪرمن منجهه ٻجهن

سا کان سنتن جون ٻڌي، مرم نه رکن من
سي ڪيئن رنگ رچن، سامي سپيرين جي.

—

”ديوي ۽ ديوا مورڪ پوٽن مت ريءَ
لائن پوڳ پرائن جو، کير کنڊ ميوا
ورلو ڪو ساڌو ڪري، سامي سنڌ سڀوا
الڪ اڀيوا، پورن ڏسي پريم ۾.“

ته ان وحدت کي ورجائجي، نفس پرستي ۽ پاڻ پوٽا جي اصل بت
پرستي جا بت پڇجن، نفرت کي نهوڙي پيار پوکجي ته امن ۽ آتشي جا گل
ٿڙن، سنڌ سائي رهي ۽ حق ڪسي وڻجن ايڪي جي طاقت سان. تڏهن سنڌ
سڪي ستابي ٿيندي. پهريائين پاڻ ته گڏجون، ان ته سفر ۾ هٿ وڌايون. گڏ
ٿيون ته آئيندو اسان جو آهي.

جيئي سامي، سچل ۽ لطيف - جيئن لطيف جا مارو ۽ تاجل جي هن
ڪاوش کي لڪ جس هجن، شل اڳتي به اسين اهڙي ڪوشش ڪندا رهون.

ناگيال

ڪراچي

19- جون، 2002ع

مهاڳ

ساميءَ جو راڳ ڀريو (Lyrical) ۽ عام فهم ڪلام

ساميءَ جي ڪلام ۾ سنسڪرت ۽ هندي لفظن ۽ محاورن جي وڌ ۾ وڌ پرمارٽيل آهي. جن لفظن ۽ محاورن جي ورهاڱي کان پوءِ هتي سنڌ ۾ گهٽ اهميت رهي آهي. اسان چئي سگهون ٿا، ته ڀائي چئن راءِ ساميءَ جي ڪلام جو وڏو حصو عام فهم ٻوليءَ ۾ نه هئڻ ڪري، سندس ڪلام شاھ ۽ سچل وانگر مقبول نه ٿيڻ جي پهرين رڪاوٽ آهي.

جيئن ملڪ جي ورهاڱي کان اڳ ۽ ڪجهه پوءِ سنڌي شاعريءَ ۾ فارسيءَ جا دقيق لفظ ۽ محاورا ٽنڀيا ويندا هئا، ائين ساميءَ جي ڪلام ۾ به هندو ڌرم جي گيان، ويدن، گيتا، پراڻن، شاسترن، گرن، سنتن، سادسنگت، جڳياسين، جوگيسرن، اتم گيان، اڳيان ۽ وگيان جي هيڪاندي اپٽار ٿيل آهي.

ان ۾ ڪوبه شڪ ناهي، ته شاعريءَ ۾ تشبيهن (Similes) استعارن (Metaphors) علامتن (Symbols) ۽ تمثيلن (Allegories) جي آسودگي ۽ اهميت مڃيل وٽون آهن. جي اسان جي اساسي شاعر ساميءَ وٽ ويدانتي رنگ ۾ رڳيل آهن. اهوئي سبب آهي، جو اسان ڏسون ٿا، ته صوفي اوتارن ۽ درگاهن تي ڳائجڻ بدران، ساميءَ جو ڪلام مندرن، ٽڪاڻن، مٺن، گردوارن ۽ پوڄا گهرن تائين محدود رهيو آهي. ائين ڪٿي چئجي، ته ڌرم جي فرق کانسواءِ، لوڙهن ۽ لائين ۾ ڳائجڻ بدران، ساميءَ کي گهڻي ڀاڱي ڌرم جي ديوار اندر وهاريو ويو آهي. جو هر پڙهيل سنڌيءَ لاءِ صدمي کان گهٽ ناهي.

مان تازو چار مهينا اڳ، ڀارت ۾ دهلي، پونا، اگري، الهاس نگر ۽ ممبئيءَ جي پنجن ادبي ميٽراڪن ۾ شرڪت ڪري موٽيو آهيان، جتي ڪنهن هڪ محفل ۾ به مون ساميءَ جو ڪلام (سلوڪ) نه ٻڌو، جڏهن ته هند جي ڪنڊ ڪڙڇ مان فنڪار آيل هئا، جن ۾ فنڪاراڻون به هيون.

شاھ لطيف جي رسالي جي سٽاءَ (Contents) توڙي سرڻ ۾ سنڌ جي عشقيہ داستانن سان گڏ، سامونڊين، ڪاهوڙين، ملاحن، جوڳين، سامين، سنڀاسين، پوريين، ڏنارن، پنهورن، ڪٽين، ڪورين، جاڙيجن، جڪرن، لاکن،

اهيڙين، مڱڻهارن، پانن، چارڻن، گاروڙين، ڪاپائيتين، صرافن، بهادرن،
 جهونجهارن، ڏاتارن، سخي مردن، راجائن ۽ اوتارن جو ذڪر آيل آهي. بهادريءَ
 ۽ شجاعت جي ڪردارن کان وٺي، سخي مردن جي سخاوت تائين رسالي کي
 سنڌ ۽ سنڌيت سان سينگاريو ويو آهي. ايتري قدر جو مسلمانن جي سر
 ڪيڏاري سان گڏ، سر رام ڪليءَ ۾ هندو ڌرم جي مهيشورن (شو پڳوان جا
 پوڄاري) ۽ هر ڪيس (هريءَ جي رنگ ۾ رتل) کي به ياد ڪري، لطيف
 سيڪيولرزم جو سهڻو مثال قائم ڪري ويو آهي. ڪنڀر ۽ ڪاتار اسان جي
 سنڌ جا هنر مند (Artisans) آهن، جي اٽندي، وهندي اسان سان گڏ آهن، ۽
 اسان جي سنڌي سماج جون اهم ڪڙيون آهن، جن جو ساميءَ جي ڪلام ۾ اتي
 ۾ لوڻ برابر به ذڪر ناهي. هوڏانهن ساميءَ جي ڪلام ۾ ڪتب آيل مضمونن
 کي ڏسبو. ته اسان کي لکڻ، اوديا، اڳياني، پاونا، ساڌ مهما ۽ اپديش جهڙا
 باب ملندا، وري جي بابن (Chapters) جو مطالعو ڪبو، ته اسان جي
 سامهون گرگيات (گروءَ جي ڏنل سمجهاڻي)، ڏنڊوت (سلام، نمسڪار) انڀيءَ
 اندر جو سوجهرو) تدروپ (اصلي روپ) نروڪلپ (پيد ڀرم کان آجو) ست
 -امر (قائم)، پرتيت (ويساه) سارگت (سني روش) انتدال (وچ وارو مفاصلو
 يا پر)، م-ڪ ديهه (ماڻهوءَ جو سرير) سنتاپ (دڪ درد)، سمرت (طاقتور)
 بيگم پور، ڏنڊو ديهه يا نانهن) تتڪال (بنادير، جهٽ پٽ) وڪاد (لڙ يا گوڙ)
 سرومڻي (پرڏان، سمنڊار) ڪرتارت (جنهن جو مطلب پورو ٿيو هجي) ۽ پر
 مارت (پلائي جو ڪم) جهڙا ڏکيا لفظ ۽ محاورا ٿا ملن. ههڙن لفظن واري
 ڪلام کي اڄ اسان جيڪڏهن ڪر شاهه ٻٽ واري جي صوفي اوتارن ۾ هلي
 پيش ڪيون. ته ماڻهو ڇا سمجهندا: هي سڀ ڪجهه ناوا، پنڊپ، رسي ۽ مٺي
 هنئين سان هنڌائيندا هئا، جي ورهاڱي ڪري، اڄ گهڻي ڀاڱي سرحد پار وڃي
 آباد ٿيا آهن. ملڪي ورهاڱي کانپوءِ اسان جي جهونڙن ڏاهن ۽ دانشورن
 ساميءَ کي سنڌ ۽ هند ۾ جوڳي جاءِ ڏيارڻ لاءِ ٽمورتيءَ ۾ داخل ڪيو. ائين
 شاهه، سچل ۽ ساميءَ جو هڪ ئي وقت ڪلام به ڇپائي، پڌرو ڪيو ويو، ۽
 ساميءَ لاءِ ماڻهن جي دلين ۾ گهر جوڙائڻ لاءِ ساميءَ تي ڪافي ڪجهه لکيو به
 ويو. پر پوءِ به ڪو خاص ڪڙ تيل نه نڪري سگهيو آهي!

ساميءَ جو ماڻهن ۾ شاھ ۽ سچل جهڙو مقبول نه ٿيڻ جو خاص سبب، لفظ ”سلوڪ“ به آهي. هي لفظ علم عروض توڙي هندي ڇند وديا موجب ڪٿي به شعري صنف طور ڄاڻايل ناهي. ساميءَ کان اڳ توڙي پوءِ هند ۽ سنڌ ۾ اسان کي اهڙو ڪوبه شعري مجموعو نه ٿو ملي، جنهن ۾ سلوڪ، لفظ ڪتب آئي، ڪا جدا شعري صنف متعارف ڪرايل هجي، جا ڳالهه مونجهارو پيدا ڪندڙ آهي. اهوئي سبب نظر ٿو اچي، جو ساميءَ کي ڌرمي ديوار اندر وهڻو پيو آهي، جا هڪ دکدائڪ حقيقت آهي. منهنجي نظرن مان ساميءَ جي ڇپيل ڪلام جا جيڪي به ديوان نڪتا آهن، انهن جي مهاڳ ۾ به ڪٿي سلوڪ، جي وضاحت نه ڪئي ويئي آهي!

ساميءَ کي پڙهڻ سان، اسان ڏسون ٿا، ته ڪيئي دفعا ستن مٿان ستن جو ورجاءُ ڪيو ويو آهي. هڪ سٺ کي ظاهر ڪرڻ لاءِ، بيتن جون ٽي، ٽي سٽون وري، وري ڏنيون ويون آهن. اوديا، جا پورا به باب آهن، پوءِ به اوديا جا بيت مُورڪ، واري باب ۾، ۽ وديا جو ذڪر اوديا ۾، ۽ ان سان گڏ، ”ويساسي“، باب ۾ به ڪيو ويو آهي. اهڙيءَ طرح ڪيئي چئن ستن وارا بيت به به به، چار، چار دفعا ڏنا ويا آهن. جيئن ”مورڪ“ جا محبت ۾، سهاڳن جا لڪشڻ ۾ ۽ ٻين به ڪيترن ئي صفحن تي اهڙو دهرائ موجود آهي. هن ڏس ۾ صفحا 38، 39، 74، 520، 521، 593، 602، 654، 666، 710 ۽ ٻيا ڪيترا ئي صفحا ڏسي سگهجن ٿا. (ساميءَ جا سلوڪ - سنڌي اڪيڊمي، دهلي سال، 1997)

”آڙاهه“، لفظ کي صفحي 484 ۽ 614 تي نه فقط غلط استعمال ڪيو ويو آهي، پر معنيٰ به غلط ڏني وئي آهي، جنهن لاءِ اسان جي بنيادي توڙي هن وقت جي مرتبن تي افسوس جي اظهار کان وڌيڪ ٻيو ڪري به ڇا ٿو سگهجي!

”آڙاهه“، جي لفظي معنيٰ آهي باهه جو وڏو مڇ، جنهن ۾ مومل سڙي، رک ٿي هئي، اوڙاهه جي معنيٰ آهي اونهو پاڻي يا اونهو ساگر. جيئن شاھ لطيف سرسيراڳ ۾ هن طرح چيو آهي: ”ويرم لاهي ويهه، مٿي آڙ اوڙاهه جي“ يا ”پاڻهين وجهي ڪن ۾، پاڻهين اڪاري اوڙاهه“ هتي ساميءَ ساگر يا سمنڊ جي حوالي سان آڙاهه ڪتب آندو آهي، جو هئڻ گهريو هو اوڙاهه.

جيئن ته هر لفظ کي پنهنجو تقدس ۽ اهميت هجي ٿي، ان ڪري
 صفحي 484 ۽ صفحي 614 تي هن طرح درستي آڻڻ ضروري آهي.
 ڪنهن کي پوي نه ڪل، آڻهندي اولاهه جي
 لڙهي لهوارا ٿيا، سور، ويسر سڀل
 واڻي، ٻلايو، وڃي پيو اوڙاهه ۾
 واڻي، ڏيئي هٿڙا، ساگر لنگهايو

لفظ رجا (رضا) مڃا (مزا) درواجو (دروازو) ماهر (ماهر) جري (ذري)
 قاجي (قاضي) گرج (غرض) مگج (مغز) جات (ذات) عرج (عرض)
 هندولي (هندوري) ديماک (دماغ) والٿ (وارث) اناري (اناڙي) لجت (الذت)
 دراج (دراز) مستاق (مشتاق) سوراڪ (سوراخ) موٽاج (محتاج) گرج (غرض)
 ڦارڪ (فارغ) ۽ اهڙا ٻيا به ڪيترائي لفظ ۽ محاورا هاڻي هتي سنڌ ۾ نه ٿا
 ڳالهايا وڃن، جن کي پريم ساگر پبليڪيشن، ڪراچي، طرفان هڪ بورڊ
 جوڙي، درست ڪرائڻ لازمي امر آهي.

مان ته ائين به چوندس، ته سامي ڪاغذ جي ٽڪري تي هڪ، هڪ
 بيت لکي، مٿ ۾ وجهڻ بدران، جيڪڏهن نوٽ بوڪ تي لکي ها، ته ڪلام جو
 تسلسل (Continuity) به نه ٿئي ها، ۽ ستن ۽ پڌن جو ورجاء به نه ٿئي ها،
 چو ته ساميء کي اها خبر پوندي رهي ها، ته هو ڇا بابت لکي چڪو آهي، ۽
 اڳتي ڇا تي لکڻو آڻس، هن وقت اسان کي چوڻو ٿو پوي، ته ساميء جي ڪلام
 کي گرمڪيء مان سنڌي لپيء ۾ آڻيندڙن، جيئن ته: ديوان ڪوڙيمل، ديوان
 ڏيارام گڏومل، واڏومل مولچند، شانتِي شاهائي، پروفيسر پوڄراج هوتچند
 ناگراڻي ۽ پروفيسر ڪلياڻ آڏائيء ساميء جي مٿ وارين چئين جي ورجاء تي
 زيرو ڪم ڪيو هو، ۽ نه وري هن وقت جي ادارن جيئن ته سنڌي لئنگويئيج
 اٿارٽيء يا اسانجي بورڊن توجهه ڏنو، ان ۾ ڪوبه شڪ ناهي، ته اسان
 جيڪڏهن غور ڪري نئين سر ويهي ساميء جو ڪلام مرتب ڪيون، ته اسان
 کي ساميء جو چڱو خاصو ورجاء ڪندڙ ڪلام خارج ڪرڻو پوندو، جو قدم
 ساميء جي ڪلام کي لائين ۽ لوڙهن تائين پهچائڻ ۾ ڪارگر ثابت ٿيندو.

ساميء جي بيتن ۾ ”سنڌ“ لفظ جي استعمال واري ڏکائيندڙ هڪ
 حقيقت هن طرح آهي، ته ڪلام ۾ منهنجيء ڳڻپ موجب ”اوديا سنڌ“ نو (9)
 دفعا آيل آهي، جنهن جي معنيٰ ”جهالت جو درياھ“ ٻڌائي وئي آهي. سنڌ.

ساميءَ توڙي اسان جي وڏڙن کان وٺي اسان جو ساٿيهه رهي آهي. جنهن جي حرمت شاه (Dignity) صاحب رسالي ۾ ٻن جاين تي هن طرح بيان ڪئي آهي.

(1) سائينر! سدائين، ڪرين مٿي سنڌ سُڪار

(2) جهڙس ڪونه جهان ۾، هند، سنڌ، سُورت هاڻ

اسان سنڌ کي احترام کان وڌي ماءُ چوندا آهيون. هند جا سنڌي ته آسپس ۽ ادب وچان اکين ۽ منهن تي سنڌو درياھ جي پاڻيءَ جا چنڊا به هڻندا آهن. هن ڳالهه تي اسان کي وڌ ۾ وڌ جذباتي حد تائين غور ڪرڻو آهي. ڇاڪاڻ ته سنڌ، اڳيان اوديا يعني جهالت جهڙو اسر ڪتب آندو ويو آهي. اسان کي ڪهي پاسي کان لکجي سگهندڙ گرمڪي زبان مان ساميءَ جي ڪلام کي سنڌي لپيءَ ۾ آڻڻ واري اوائلي تحقيق تي زور ڏيڻو پوندو.

جڏهن ته صفحي 333 تي ”اوديا جو درياھ“ به ڏيکاريو ويو آهي، جو ڪافي هيو. ان سان گڏ اسان کي ”مايا منهن ڪارو، موهي ڪيو ماڻهن جو“ تي به لائق محقق واري نظر وجهڻي آهي. مايا منهن ڪاري ته نظر انداز ڪري سگهجي ٿو. پر ”ماڻهوءَ جو منهن ڪارو“ تي اڃا به سوچڻ جو وقت آهي.

ساميءَ وٽ نه ڪافي آهي، ۽ نه وائي. ساميءَ فقط بيت واريءَ ادبي زمين ۾ هر هلايو آهي. بيت کي آلاپ يا قصي گوئي واري انداز ۾ فقط سگهڙن وانگي ئي ڳائي سگهجي ٿو. جيئن سگهڙ سينگار ۽ ڏهس جا بيت ڳائيندا آهن، جن بيتن جو واسطو لوڪ شاعريءَ سان هوندو آهي ۽ نه ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ جي سمجهايل معياري شاعريءَ سان.

علم موسيقيءَ ۾ بيت شاعريءَ جي اها صنف آهي، جنهن کي ڪافي يا وائي وانگي ڳائڻ جي ڪا به حيثيت ناهي. هن وقت تائين يڪتاري، هارمونيم ۽ ڊولڪ تي اسان بيت کي ڪڏهن به منفرد حيثيت سان ڳائيندي، نه ٻڌو ۽ ڏٺو آهي. بيتن کي فقط پراو خاطر ۽ ڪافي يا وائي کي اثرائتو بڻائڻ لاءِ دوهڙي طور پيش ڪيو ويندو آهي. جيئن ڪير ۾ ڪنڊ ملاجي ۽ ڪنوار کي سينگار يا ميڪ اپ ڪرائجي، بس بيتن کي اها ڪنڊ ۽ ”سينگار“ واري فضيلت ئي حاصل آهي. ساميءَ جو ڳوٺاڻي ماحول ۽ صوفي اوتارن ۽ درگاهن تي گهٽ ڳائجڻ جو سبب وٽس ڪافي يا وائي نه هجڻ به آهي.

ساميءَ جي ڪيترن بيتن مان مون کي وائي ۽ ڪافيءَ جي خوشبوءِ به

اچي ٿي. ٿي سگهي ٿو، ته ڪا به پاسي کان لکجي سگهندا گرمڪي زبان مان سنڌي لپيءَ ۾ آڻڻ وقت بيت ۽ وائي جي هڪ جهڙي ڇوڪري - ڏاڏي وزن ڪري.

ان وقت جي ڪاتبن کان غلطيون ٿيون هجن، جيئن ڀارت ۾ هريانا صوبي جي راڻيلاڳوٺ جي هڪ مٿ مان راجا رام شاستريءَ کي قاضي قادن جا 116 بيت هٿ آيا هئا، جي پراڻيءَ گرمڪيءَ ۾ لکيل هئا، جن کي محقق ۽ شاعر هيري نڪر چنڊي ٿوڪي اڳ وارن ستن بيتن سان گڏ، 1978ع ۾ ڇپرائي پڌرو ڪيو هو. جيئن ته هر هڪ بيت پراڻي گرمڪيءَ ۾ هڪ ليک هيٺان لکيل هو ۽ موجوده سنڌي صورتخطيءَ جا ٽي حرف: پ، ٺ ۽ چ به پراڻي گرمڪيءَ ۾ ٻين آوازن ۾ آيل هئا، ان ڪري قاضي قادن جا 112 بيت صحيح نموني ترجمو نه ٿي سگهيا هئا، جنهن ڪري، هيري نڪر کي لڳاتار ٽي سال محنت ڪرڻي پئي هئي.

ائين به ٿي سگهي ٿو، ته ڪاتب گرمڪي زبان جو ته ماهر استاد ٿي سگهي ٿو، پر کيس سنڌيءَ ۾ ايڏي مهارت نه هئي، جنهن ڪري ساميءَ جو ڪلام نه صحيح نموني سنڌي روپ وٺي سگهيو، ۽ نه وري اهو روپ غلطين کان ٿي بچي سگهيو.

ائين به ناهي، ته ڪو ساميءَ جو سڄي جو سڄو ڪلام عام فھر ناهي. ڪيترن ئي بابن ۾ نيٺ سنڌي زبان ڪتب آيل آهي. سامي آخر سنڌ جي شڪارپور شهر جو ٿي ته رهواسي هو.

تازو ڪوٽايل سامي ڪانفرنس ۾ شريڪ ٿيڻ لاءِ سائين وشارام ڦارواڻي ۽ سائين هري موٽواڻي، طرفان مليل دعوت ۽ ساميءَ تي ڪجهه لکڻ، مون لاءِ ايڏو ته اتساه (Inspiration) جو ذريعو بڻيل آهي، جو ساميءَ جي ڪلام کي راڳ پريو (Lyrical) بڻائي، هند سنڌ ۾ ڳارائڻ لاءِ مون راتين جو راتيون سرچڻ ۾ گذاريون آهن.

وائيءَ جي اوسر ۽ ارتقا تي ڪم ڪندي مان هن حقيقت تي پهتس، ته وائي، اصل بيت مان ٿي نڪتي آهي، جيئن سمن جي دڙ يا شاعريءَ جي ٻئي دڙ (1350-1520) ۾ بيت سورڻي ۽ دوهي مان جنم ورتو هو. بيت وارو تاجي پيتو وائي ٿي پيو، جنهن ۾ وراڻيءَ ۽ ٻندن جي ٻئي ڀڃ ۾ قافيا رکي، کيس ڳائڻجي سگهڻ جي لائق يعني راڳ پري (Lyrical) شعري صنف بڻايو ويو، جنهن لطيف وٽ دنبوري جي ايجاد ۽ واءِ، واءِ، واءِ، واءِ جي تنوار سان هٿن هلائڻ ۽ ڪنڌ جي ڌوڏ واري ماحول ۾ بالغ وائيءَ جو اچي روپ ورتو.

ان مٿينءَ ڪٿ جي خبر مون کي تڏهن پئي، جڏهن سنڌي لئنگويئيج اٿارٽيءَ جي اڳوڻي چئرمين سائين جي-اي الانا طرفان وائيءَ جي اوسر ۽ ارتقا بابت لکڻ لاءِ مون کي ڪم مليو، جنهن لاءِ مون کي ٽي مهينا ڪم ڪرڻو پيو هو. ۽ ائين مون چوهٺ (64) شاعرن جون چار، چار واپون چونڊ ڪري، چائيتاليهن (46) صفحن جو مهاڳ ”سنڌي وائي ۽ ان جي اوسر“ جي عنوان سان لکي، اٿارٽيءَ جي سيڪريٽري تاج جوڻي جي حوالي ڪيو هو، جنهن لاءِ هونءَ پر مان سندن ٿورائتو آهيان. خبر پئي آهي ته اٿارٽيءَ جي موجوده چئرمين منهنجي ٽن مهينن جي محنت تي منڏيڙو ڏئي ڇڏيو آهي!

وري جو مون ”Voice Librery“ ۾ ويهي، استاد منظور علي خان جون واپون ۽ ڪافيون ٻڌيون، ته ڏٺم ته استاد منظور علي خان جون ڳاٽل ڪجهه واپون يا ڪافيون اصل ۾ بيت آهن. ڇڻ ته مون کي منهنجي ادبي پورهئي جي نه رڳو تصديق ملي وئي، پر پورهئي جو استاد منظور علي خان وٽان، هڪ نئين دريافت (Discovery) جي روپ ۾ اڃورو به ملي ويو. ان آڌار تي، مون ساميءَ جون ٻاونجاهه (52) واپون راڳ ڀريون ڪري ورتيون ۽ ساڳئي وقت واپن يا ڪافين سان گڏ ڏوهڙي ڏيڻ لاءِ چاهتر (76) بيت به چونڊي ورتي، جنهن لاءِ مون کي سڄا سارا سورنهن (16) ڏينهن لڳي ويا. هي واپون ڳائڻ جي اسٽائيل ڪري، واپون يا ڪافيون بڻجي ٿيون وڃن، ڇاڪاڻ ته جهڙا به پد (Syllables) بيت ۾ هجن ٿا، اهڙا ساڳي ئي وزن وارا به پد وائيءَ جي ٿلهه (آستائي ۽ سنڀاڻي) ۾ ٿين ٿا. اوهان وزن ۾ برابر، ڪنهن به بيت جي ڏن تيار ڪري، ان بيت کي وائي يا ڪافيءَ جي اسٽائيل ۾ ڳائيندا وڃو، اوهان کي ڪٿي به بيت يا وائيءَ ۾ فرق محسوس نه ٿيندو ۽ نه ڪنهن قسم جي رڪاوٽ يا رنڊڪ کي منهن ڏيڻو پوندو. اوهان کي فقط هڪ خاص ڪم ڪرڻو آهي، جو آهي: بيت جي آخري سٽ (هاڻي وائي يا ڪافيءَ جو آخري مصرع) جي پوئين پد کي اول ڳائي، مٿان قافئي واري پهرئين پد يا آڏو سٽ کي ڳايو، ۽ پوءِ ٿلهه جي ورائيءَ يا آستائيءَ وارا لفظ خود بخود اوهان جي ڪافيءَ کي خوبصورت بڻائي ڇڏيندا.

هن وقت منهنجن هٿن ۾ مائٽ آفتاب ابرڙي کان ورتل ”ڪليات حمل“ جو ڊسمبر، 1991ع ۾ سنڌ ادبي بورڊ، ڄام شورو (مرتب: ڊاڪٽر نبي بخش بلوچ) پاران ڇپايل چوٿون ايڊيشن آهي، جنهن جي صفحي 181 تي استاد منظور علي خان جو ڪافيءَ جي انداز ۾ ڳاٽل ٽون سٽن وارو بيت آهي، جو هن

طرح آهي:

يارائي، يارن موئن، ويئي ڙي ويئي
گڏيل هئي گمان ۾، پٽري ٿي پيئي
ڪوڙي ٿوت لباس جي، لائن ٿا ليئي
ڪم پئي ڪاغذ جان، اڪڙي اڳيئي
محبت لڏي ملڪ موئن، ڏک ويئي ڏيئي
دوست ڦري دشمن ٿيا، جانب ها جيئي
سچو مٺا ساھ ڪئون، سامهان ٿيا سيئي
سڪ صحبت، ساءِ منو، ٽڙي ويا ٽيئي
حمل! هيءَ نيئي، ڪنهن کي سور سڻائين.

مٿئين بيت سان گڏ، ”يار ۽ يارائي“ سري هيٺ حمل فقير جا پيا به ٿي
بيت ڏنل آهن. هيءَ ڪافي استاد منظور علي خان جي مشهور ڳاتل ڪافين مان
هڪ آهي. جنهن جون پنج سئون ڳاتيون ويون آهن. ڏسو ته بيت کي وائي يا
ڪافي بڻائي، بنا ڪنهن طبعي تبديليءَ جي ڳائي، استاد منظور علي خان اسان
جي ڪهڙي نه رهبري ڪري ويو آهي.

هاڻي اچو ته مٿئين بيت کي ڳائجڻ واري اسٽائيل ۾ آڻيون.

يارائي يارن موئن

ويئي ڙي، ويئي، والا!

گڏيل هئي جا گمان ۾

پٽري ٿي پيئي، والا!

يارائي يارن موئن...

محبت لڏي وئي ملڪ موئن

ڏک ويئي ڏيئي، والا!

يارائي يارن موئن...

سچو مٺا ساھ ڪئون

سامهان ٿيا سيئي، والا!

يارائي يارن موئن...

ڪنهن کي سور سڻائين

حمل! هيءَ نيئي، والا!

يارائي يارن موئن..

ويئي ڙي ويئي، والا!

پنجن ستن جو بيت. وائي يا ڪافيءَ جي راڳ پڙهي صورت وٺڻ لاءِ.
پندرهر ستن وٺي ويو آهي. جي در اصل ڀڳت ۽ ورائي ڪري. ايتريون
ستن ٿي پيون آهن. بهتر ٿيندو جو اسان مٿين بيت جو اصل ڪتابي عڪس
به هتي ڏيئي پوءِ اڳتي وڌون.

داستان يارهون

[يار ۽ ياراني]

(۱)

ياراني يارن مڙن، ويهي ڏس ويهي
گڏيل هئي گمان ۾، سا پتڙ ٿي پئي،
ڪوڙي لٿو لباس جي لائن ٿا لپي
ڪٽر پٽيءَ، ڪاغذ جان، اڪڙي اڳيئي،
معت لڏي ملڪ مڙن ڏک ويهي ڏيئي
دوست ڦيري دشمن ٿيا، جانب ها جيئي
سڄو پٺا سام ڪئون، سامهان ٿيا سيئي،
سڪت، معت، سام ميلو، ٿيڙي ويا ٿيئي
حمل! هيءُ نئي، ڪنهن کي سور سٿيان.

هاڻي، اچو ته سڀ کان پهريائين اهو وساري ڇڏيون، ته اسان ساميءَ
جي جن ٻاونجاه بيتن کي واين يا ڪافين جو ويس پهرايو آهي، اهي بيت
آهن. اسان چئون ٿا، ته اهي ٻاونجاه ئي ساميءَ جون وايون يا ڪافيون آهن.
جي موسيقيءَ جي علم، استاد منظور علي خان جي رهنمائي ۽ اسان جي
پنهنجي ذاتي ڄاڻ ۽ ڪوچ ڪري، ويس وڳا پائي، سورنهن ئي سينگار ڪري.
ڪوٽا ديويءَ اسان کي وايون ڪري عطا ڪيون آهن. هن ڏس ۾ ساميءَ جو
سند- ڄاڻو هئڻ واري به برڪت ۽ واڌايون شامل آهن. اچو ته هنن ٻاونجاه
واين مان ڇهه (6) وايون نموني طور هتي مهاڳ ۾ روشناس ڪرايون:

(1)

عجائب آهين
عافل عقل جا ڏٺي
موڙي موڙ سُڪان جي
لڙ مون لنگهائين
عافل عقل جا ڏٺي
جتي ديرو دوست جو
تتي پهچائين
عافل عقل جا ڏٺي
سامي کلف قلوب جا
ريءَ ڪنجيءَ لاهين
عافل عقل جا ڏٺي
عجائب آهين
عافل عقل جا ڏٺي

ڏسو: (الف) صفحو 165 "ساميءَ جا سلوڪ" سنڌي اڪادمي، دهلي، 1997ع
(ب) صفحو 177 "ساميءَ جا سلوڪ" روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو، 2000ع

(2)

گهرين ڪوهه گهڙي
مورڪ! مايا رام ڪوئن
ويا پٽيندا ڪيترا
منهن تي هٿ هڻي
گهرين ڪوهه گهڙي
مورڪ! مايا رام ڪوئن
تون پڻ نيندين ڪينڪي
ڪسوڏي ساڻ ڪڙي
گهرين ڪوهه گهڙي
مورڪ! مايا رام ڪوئن

سُکي لئين سامي چئي
 سار. سنڀار ڏئي
 گهرين گوهر گهڙي
 مورڪا! مايا رام ڪوئن

ڏسو: (الف) صفحو 338 "ساميءَ جا سلوڪ"، سنڌي اڪادمي، دهلي، 1997ع
 (ب) صفحو 350 "ساميءَ جا سلوڪ" روشني پبليڪيشن ڪنڊيارو 2000ع

(3)

سُهاڳڻ سسائي
 جنهن کي پر پانهنجو ڪيو
 سنسو پرم چڙي ڪري
 ادب م آئي
 سُهاڳڻ سسائي
 جنهن کي پر پانهنجو ڪيو
 ڪاڻي، ڪارائي سڀ کي
 محبت مڻائي
 سُهاڳڻ سسائي
 جنهن کي پر پانهنجو ڪيو
 سَنَمُڪ ڏسي سڀرين
 سامي سدائي
 سُهاڳڻ سسائي
 جنهن کي پر پانهنجو ڪيو

ڏسو: (الف) صفحو 594 "ساميءَ جا سلوڪ"، سنڌي اڪادمي، دهلي، 1997ع
 صفحو 606 "ساميءَ جا سلوڪ" روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو، 2000ع
 (ب) صفحو 606 "ساميءَ جا سلوڪ"، سنڌي اڪادمي، دهلي، 1997ع

(4)

روئون زارون زار
 ڦٽيا درد فراق جا
 سسي لاهي ڌڙ ڪوئن
 ڪيئون ڌارون ڌار
 ڦٽيا درد فراق جا

ڏک، سک، هار ۽ جيت جي
رڪن کان سنڀار
ڦٽيا درد فراق جا

سامي سپرين جي
رهن منجهه خمار

ڦٽيا درد فراق جا

ڏسو: (الف) صفحو 666 'ساميءَ جا سلوڪ' سنڌي اڪادمي، دهلي 1997ع
(ب) صفحو 678 'ساميءَ جا سلوڪ' روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو، 2000ع

(5)

مايا پلاهي

وڌو جيءَ ڀر ۾

پاڻ پنهنجو پاڻ ۾

ويندو وڃائي

مايا پلاهي

وڌو جيءَ ڀر ۾

اڻ هوندي درياهه ۾

غوطا ٿو کائي

مايا پلاهي

وڌو جيءَ ڀر ۾

نغارو نراوڻ جو

ويندو وڃائي

مايا پلاهي

وڌو جيءَ ڀر ۾

سامي ڏسي ڪينڪي

منهن مڙهي پائي

مايا پلاهي

وڌو جيءَ ڀر ۾

ڏسو: (الف) صفحو 4 'ساميءَ جا سلوڪ' سنڌي اڪادمي، دهلي، 1997ع

(ب) صفحو 16 'ساميءَ جا سلوڪ' روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو، 2000ع

(6)

عاشق کين لکن
سورج جان هن لوک ۾

سدا البيلن جا
رتا نيڙ رهن
عاشق کين لکن

سورج جان هن لوک ۾
کاڙ نه کين کنهن جي
سوري پڻ ستهن
عاشق کين لکن

سورج جان هن لوک ۾
سامي سپرين سان
اٿئي پهريو هن
عاشق کين لکن

سورج جان هن لوک ۾

ڏسو: (الف) صفحو 529 "ساميءَ جا سلوڪ" سنڌي اڪادمي، دهلي، 1997ع

(ب) صفحو 541 "ساميءَ جا سلوڪ"، روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو، 2000ع

مون گڻي ڏٺو آهي، ته هند ۾ پروفيسر بي-ايڇ ناگراڻيءَ جي مرتب ٿيل ساميءَ جي ڪلام ۽ ان ئي ڪلام کي سنڌ ۾ روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو پاران ڇپائي پڌري ڪيل ڇاپن ۾، ساميءَ جا جملي 2680 بيت آهن، جن مان 52 وايون ۽ 76 بيت هڪ جاءِ ساگر پبلشنگ هائوس ڪراچي ۽ تازو قائم ڪيل تاجل بيوس ريسرچ انسٽيٽيوٽ سيتا روڊ (دادو) پاران ڇپائي، اسان: مان ۽ ساگر پبلشنگ هائوس جي پيڙي جو سڪاڻي، ثناء الله سومرو هند ۽ سنڌ جي صوفيائين اوتارن، درگاهن، مٿن، سنگيت جي مرڪزن، شادين ۽ پڪنڪ جي موقعن، ادبي محفلن، مندرن، ٽڪاڻن، ۽ گردوارن ڏانهن موڪلڻ ٿا گهرون، جن ۾ دبئي، هانگ ڪانگ، جاپان، ٿائيلينڊ ۽ آفريڪا جا سنڌي ماڳ ۽ مڪان به اچي وڃن ٿا، جيئن ساميءَ جو ڪلام به شاه ۽ سچل جي ڪلام وانگر هند، سنڌ ۽ دنيا جي سنڌي ماڳن مڪانن، عوام ۽ خواص جي دلين ۾

محفوظ ٿي وڃي.

ساميءَ جي هن ڪلام کي راڳ ڀريو (Lyrical) بڻائڻ لاءِ مان وري به ڄاڻايان ٿو، ته مون استاد منظور علي خان جي رهنمائي، سنڌي لئنگويئيج اٿارٽي، حيدرآباد لاءِ تيار ڪيل واين جي گلدستي (Anthology)، استاد محمد حسن (ڪمپوزر، ريڊيو اسٽيشن ڪراچي) جي رهبريءَ ۾ هارمونيم سڪڻ ۽ پنهنجي تجربي جي بنياد تي جوڙي راس ڪيو آهي.

مٿي ذڪر ڪيل واين ۽ بيتن جو تعداد ساميءَ جي جملي 2680 بيتن جو 4.85 سيڪڙو يعني پنج سيڪڙو بيهي ٿو. مون کي اميد آهي، ته ساميءَ جو هي پنج سيڪڙو ڪلام هڪ ڏينهن ضرور راڳ ۽ رس ڀريو ثابت ٿيندو.

اسان جو سرڳ ۽ نرڳ وارو مذهبي تصور جيڪڏهن پڪو ۽ پختو تصور آهي، ته پوءِ هن وقت سامي به شاه ۽ سچل وانگر ضرور بهشت جي ڪنهن ڪمري يا باغچي ۾ پَسار ڪندو هوندو. مون کي اميد آهي، ته اڳتي هلي ساميءَ بهشت جي ڪمري جي ڪڙڪي کولي، شاه ۽ سچل سان مخاطب ٿي کين ضرور ٻڌائيندو، ته ٻڌو جو هند ۽ سنڌ ۾ دولترام، گریش سادواڻي، تيجي پوڄواڻي، امرتا، ڀڳت ڌيارام، شفيع فقير، برکت علي پٽ، صادق فقير، استاد محمد جمن جو شاگرد علي محمد سرمستائي ۽ مهتاب بلوچ سندس واپون ۽ بيت ڳائي رهيا آهن، ۽ پوءِ اسانجي ٿمورتي سرڳ جي ڪنهن صوفيائي اوتاري ۾، ضرور ڪنهن ادبي ميڙاڪي جو انتظام ڪندي، ۽ پاڻي چئن راءِ کي شاه ۽ سچل دل کولي پاڪر پائيندا.

تاجل بيوس

24، آگسٽ، 2002

Tajal's Nest

A-3, Pioneer Homes

Super Highway Karachi.

Ph: 021-6801429

واڻي نمبر	سٽاءُ	صفحو نمبر
(1)	عجائب آهين	29
(2)	عاقل عقل جا ڏٺي خلقت منجهه خالق	30
(3)	خلق سڀ خالق ۾ گهرين ڪوهه گهٽي	31
(4)	مورڪ! مايا رام ڪوئن مايا پلائي	32
(5)	وڏو جيءُ ڀرم ۾ پيا سڀ ڏيئي هن	33
(6)	ڪجي سنگ ساڌن جو ساڌو سنت سچار	34
(7)	ڪوڙن ۾ ڪوهڪڙو هر هر هٿ مر پاءُ	35
(8)	عشق جي اسرار ۾ سهاڳڻ سائي	36
(9)	ڪانڌ جنهين جي ڪچ ۾ چڱا سي چئجن	37
(10)	چڱو جنين جي ڇت ۾ هر هر هٿ مر پاءُ	38
(11)	هيءُ ڳنڍ جهنڊيءَ نه ڇڙي چڱا سي چئجن	39
(12)	چڱو جنين جي ڇت ۾ محبت مست ڪري	40
(13)	عاشق چاڙهيا عرش تي ٻوڙا ڪين ٻڌن	41
	دانهون درد فراق جون	

- 42 جيئن ٻيڙيءَ جو پور (14)
- 43 تيئن سنگ سنسار جو مورڪ ٿو ماري (15)
- 44 پنهنجي هٿن سان پاڻ کي سهاڳڻ سائي (16)
- 45 جنهن کي پر پنهنجو ڪيو انڌن ڏي آئي (17)
- 46 مآيا بڻجي موٽي اڀريءَ جو پير (18)
- 47 پرجهي ڪنهن پريميءَ کڻو ويد، پر ان پڙهي (19)
- 48 پنڊت ٿيڙا ڪيترا پرجهي پيرڙو پاءُ (20)
- 49 محبت جي ميدان ۾ اچرج هڪ آهي (21)
- 50 ساڌن کي سنسار جو جيئن ٻيڙيءَ جو پور (22)
- 51 تيئن سنگ سنسار جو مؤمن مسلمان (23)
- 52 ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو انڌا ڪن اعتبار (24)
- 53 ڪايا مآيا ڪل تي لکين لوڪ لڙهن (25)
- 54 آڻ هوندي درياھ ۾ مورڪ هئي، هئي ڪن (26)
- 55 مآيا ڪارڻ من ۾ مؤمن مسلمان (27)
- 56 ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو مورڪ! چڱو گمان (28)
- ڪايا مآيا ڪل جو

- 57 (29) ورلي ڪو ڄاڻي
- 58 (30) ساڌ سنگت جي سک کي
مورڪ سو آهي
- 59 (31) جو سچ سچاڻي ڪينڪي
ساري خلق خوار
- 60 (32) رهي مايا موھ ۾
مايا سڀ موھي
- 61 (33) جيءَ ڪيا وس پنهنجي
وينو وڃائي
- 62 (34) پاڻ پنهنجو پاڻ ۾
طمع ترڪائي
- 63 (35) ڇڏيا جيءَ جهان جا
ٻانڀڻ! ڪين ٻڌاءَ
- 64 (36) ڪنهن کي گيان گروءَ جو
پهت ريءَ پڳوان
- 65 (37) ڪنهن پاتو ڪينڪي
محبتِي مستان
- 66 (38) ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو
پنا ڪوھ پڙهين
- 67 (39) حرف حقيقت هيڪڙو
محبتِي مستان
- 68 (40) وتن پرتا پاڻ ۾
ڇڱا سي چئجن
- 69 (41) چڱو جنين جي ڇت ۾
ڏيئي ڏيڪاري
- 70 (42) مايا موھي ماڻهن کي
ڏاڍي لڳڙي لور
- 71 (43) جاني منهنجي جيءَ کي
آڻي مهانگو
- سامي سوڌو پريم جو

72	جنهن ٻليو پاڻ	(44)
	ٿيو سٺو ساڻ سان	
73	پڙهي ٿيو پختو	(45)
	گرمڪ اکر پريم جو	
74	پليل ڪن پڪار	(46)
	ڪنا عشق فراق جا	
75	پنڊت تنهن کي ڄاڻ	(47)
	جنهن کي ساڃهه سچ جي	
76	مورڪ ناه مذاق	(48)
	لاڻ عشق الله سان	
77	روئن زاروئن زار	(49)
	ڪنا درد فراق جا	
78	ڌڙ، سسيون لاهي	(50)
	سامي هليا سنگرام تي	
79	ورلو ڪو آهي	(51)
	گر مک گياني جڳ ۾	
80	عاشق ڪين لکن	(52)
	سورج جان سنسار ۾	

وايون ۽ ذوهيزا

(1)

عجائب آهين
عاقل عقل جا ڏٺي
موڙي موڙ سُڪان جي
لڙ مون لنگهائين
عاقل عقل جا ڏٺي
جتي ديرو دوست جو
تتي پهچائين
عاقل عقل جا ڏٺي
سامي کلف قلوب جا
ريءَ ڪنجيءَ لاهين
عاقل عقل جا ڏٺي

(1)

ساڌو ۽ سوناري! ڀڳو جيءَ سڄو ڪيو
جوڙيائين جڳديش سان، سامي سنواري
لون، لونءِ کي ناري، لائين ڪس قلوب جي.

(2)

هر جاءِ هُڙوري، اچي مليو اوچتو
ڳالهه ٻڌائي ڳجهه جي، پارس تنهن پوري
نظر ٿي ٿوري، حاجت رهي نه حج جي

(2)

خلق منجهند خالق
خلق سڀ خالق ۾
جنهن تي پرڃي پائهي
مهر ڪري مالڪ
خلق سڀ خالق ۾
سڌا سڀ ڪنهن کي ڏئي
رزق ٿو رازق
خلق سڀ خالق ۾
سمجهي ٿو سامي چئي
هڪ کي ڪو حاذق
خلق سڀ خالق ۾

(1)

ڏسي رنگ پري، مورت محبوبين جي
سامي دل نري، سمهي سڪيت سڀيچ تي

(2)

دائرو وسين دل ۾، رب تون راتو ڏينهن
سامي سڪ سمونڊ ۾، موهي ڪارڻ مينهن
تيئن ٽنهنجي نينهن، پريا رنگ رهاڻ جا.

(3)

گهرين ڪوهه گهڻي

مورڪ! مايا رام ڪوئن

ويا پٽيندا ڪيترا

منهن تي هٿ هڻي

گهرين ڪوهه گهڻي

مورڪ! مايا رام ڪوئن

تون پڻ نيندين ڪينڪي

ڪوڏي سان ڪڍي

گهرين ڪوهه گهڻي

مورڪ! مايا رام ڪوئن

سڪي ٿئين سامي چئي

سار سنڀار ڏئي

گهرين ڪوهه گهڻي

مورڪ! مايا رام ڪوئن

(1)

پانهنجي پوک سنڀار، پراڻي پيهي چڙهي

ڏيئي واڙ ويساهه جي، پاڻي پُوج پيار

ڪميا کانپاڻيءَ سان، ڪڍي ڪلپت جهار

ڪڻدين پيئي ٻار، سُچت جي سامي چئي.

(2)

اود يا پلاڻي، وڏا جسيءَ جنجال ۾

جيئن بازيگر باندر ڪي، در، در پنائِي

ڪاڍا، مايا ڪل سان ويٺا کڻ لائي

منهن مڙهيءَ پاڻي، سامي ڏسن ڪينڪي.

(4)

مايا پلائي

وڌو جيءَ پيرم ۾

پاڻ پنهنجو پاڻ ۾

ويندو وڃائي

مايا پلائي

وڌو جيءَ پيرم ۾

اڻ هوندي درياھ ۾

غوطا ٿو کائي

مايا پلائي

وڌو جيءَ پيرم ۾

نغارو نرواڻ جو

ويندو وڃائي

مايا پلائي

وڌو جيءَ پيرم ۾

سامي ڏسي ڪينڪي

منهن مڙهيءَ پائي

مايا پلائي

وڌو جيءَ پيرم ۾

(1)

مايا پلائي وڌا جيءَ جهان جا

سامي سڀ کي غيب جا، غوطا ڪارائي

جنهن کي ننڊ آگهور مان سترگر جاڳائي

ويهي وڃائي، نغارو نرواڻ جو.

(2)

نڪي ڪڍين آئين، نڪي نيندين ساڻ

ناحق مايا موھ ۾، پچائين ٿو پاڻ

ملي ساڌ سنگت سان، پنهنجو پاڻ سڃاڻ

من جو پڇي ماڻ، سامي ماڻ سروپ کي

(5)

ٻيا سڀ ڏيئي ٻن
ڪجي سنگ ساڌن جو

آهي ڪي آڌر سان
پرڇي پنهنجو ڪن
ڪجي سنگ ساڌن جو

پر منجهه ڀلي ڪري
پنا ڪين پڙهن

ڪجي سنگ ساڌن جو
بنا ترهي تار مان
آديسي اڪرن

ڪجي سنگ ساڌن جو
ملي ساڌ سنگت سان
رنگن منجهه رڃن

ڪجي سنگ ساڌن جو
ڌرم، ڪرم جي پيد ڏي
سامي ڪين ڏسن

ڪجي سنگ ساڌن جو

(1)

پريو جنهن مجرو، سامي ساڌ سنگت جو
سڌا تنهن سيوڪ جو، اندر ٿيو آجرو
لڌائين حجرو، مهندا محبوبن جو

(2)

ٻانڀڻ ڪيم ٻڌاءِ، ڪنهن ڪي گيان گروءَ جو
ملي ساڌ سنگت سان، پوءِ ڀل ورق وراءِ
منهن مڙهي پاءِ، ته سڪي ٿين سامي چئي.

(6)

سادو سنت سچار
کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

ڪري سوئي کين کي
گيان ڌري گلزار
سادو سنت سچار

کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

خياليءَ جي هر خيال ۾
عجائب اسرار
سادو سنت سچار

کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

ڪري پيند پرم ريءَ
دوستاڻو ديدار
سادو سنت سچار

کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

سمجهيو تنهن سامي چئي
سڀني جو سنسار
سادو سنت سچار

کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

(1)

لوپ لهر لوڙهي، ڪوڙين نيا ڪيترا
سامي رکيو سڪان کي، ڪنهن محبتيءَ موڙي
هندڙ سڀ بيائيءَ جا، چڏيائين چوڙي
ويٺو جنگ جوڙي، آڏوئي انياءَ سان

(2)

سنيا سي سيئي، جي ويس وٽائن ڪينڪي
سامي سمهيا سڄ تي، تن تڪيو ڏيئي
اوريان اورين عام سين، پريان پريئي
تن، من، ڏن ڏيئي، پيئن پيالو پريم جو

(7)

هر، هر هفت و پاء
عشق جي اسرار ۾
جي تو پياس پسڻ جي
مڪڻ سيڪ پچاء
عشق جي اسرار ۾
ڪر ادب سان عاجزي
پاند گچيءَ گل پاء
عشق جي اسرار ۾
سياڻپ جي سامي چئي
جتي ڪانهي جاء
عشق جي اسرار ۾

(1)

حرو پروزي هڪرو، پا ڪوه پڙهين
پائي منهن مونن ۾، اڪرين ڪيئن اڙين
چاڙهيءَ چون چڙهين، ڏوريندن جي ڏيهه ۾.

(8)

سهاڳڻ سائي
کانڌ جنهن جي ڪڇ ۾
ميندي جنهن محبت جي
لڳڻ کي لائي
کانڌ جنهن جي ڪڇ ۾
ماڻي سنگ سنسار جو
ڇاڻي سڀ ڇاڻي
کانڌ جنهن جي ڪڇ ۾
پاڻي درشن دوست جو
سامي سدائي
کانڌ جنهن جي ڪڇ ۾

(1)

سهاڳڻ سائي، جنهن کي پر پنهنجو ڪيو
ماري ڪڍيائين من موڻ، بي سڀ بيائي
سامي سدائي، کانڌ جنهن جي ڪڇ ۾.

(2)

ورجي منڌ ۾ ويهه، ڪاهه ته رسين ڪيچ کي
ساجهر ئي سامي چئي، چلي چيرين پيهه
هي ڏوريندن ڏيهه، ويٺن وڻ ڦٽي ويا.

(9)

چڱا سي چئجن
چڱو جنين جي ڇت ۾
پاڻ هٿن سان پانهنجي
لاهي ڪل ڏين
چڱو جنين جي ڇت ۾
ماهر ٿيا مهراڻ جا
سچ کي سمجهو جن
چڱو جنين جي ڇت ۾
سامي چئي سنسار ۾
هنر سان هلن
چڱو جنين جي ڇت ۾

(1)

چڱا سي چئجن جي پاڻ سڃاڻن پاڻ کي
ڳالهيون ويندڙ جو ٻڌي، گر سان ٿا گڏجن
سامي چئي سچ تي، سوڙهي سر ڏين
اڪر ڪر لکن، سورج جان سنسار ۾..

(2)

پريمي سي چئجن، ٻڌڻ جو عرس نه سر
سرستي، سودو ڪري، پيالو ڀرت پين
پاڻي منهن مهراڻ ۾، سامي غرق رهن
تنهان پوءِ پسڻ، اندر، ٻاهر اتما

(10)

هر. هر هت م پاء
هيء گند چهنديء نه چڙي
كنهن پر پاتو كينكي
سچيء سڪ سواء
هيء گند چهنديء نه چڙي
ڪر ادب سان عاجزي
پانڌ گچيء گبل پاء
هيء گند چهنديء نه چڙي
سياڻپ جا سامي چئي
هينر ڪير هلاء
هيء گند چهنديء نه چڙي

(11)

ڇڱا سي ڇڱجن
ڇڱو جنين جي ڇٽ ۾
بنا ساڌ سنگت جي
وهن منجهه وهن
ڇڱو جنين جي ڇٽ ۾
ڳالهيون وين جون ٻڌي
در در ڪين لڪن
ڇڱو جنين جي ڇٽ ۾
سمجهي ڪي سامي ڇٽي
پريمي پار پڇن
ڇڱو جنين جي ڇٽ ۾

(1)

عشق عقل آهين. ٻئي پريڪي جا
عدم جي اکاس تي پل ۾ پهچائين
مرمر مٿائين سامي سڀ سنسار جو.

(12)

محبت مست ڪري
عاشق ڇاڙهيا عرش تي
جتي ڪايا "ڪين" جي
عدم جوت پري
محبت مست ڪري
عاشق ڇاڙهيا عرش تي
ڏنو پيالو پريم جو
پرين پاڻ پري
محبت مست ڪري
عاشق ڇاڙهيا عرش تي
عدم ۽ امڪان جو
سامي پنڌ پري
محبت مست ڪري
عاشق ڇاڙهيا عرش تي

(1)

عاشق سي چئجن. عشق حني وٽ اڳرو
پاڻ هٿن سان پنهنجي. لاهي ڪل ڏين
جيئن ۽ مرن جو. سنسو. سوچ نه ڪن
سوليءَ سر ڏين. سڀ ويلى سامي چئي..

(2)

ڇپيو ڪين چپي. سورج جان سنسار م
پيائيءَ ريءَ پائين چئي. جاڳي رام چپي
ڪلپت سڀ ڪپي. سامي چڙهيو سيج تي

(13)

ٻوڙا کين ٻڌن
دانهون درد فراق جون
طمع جي تڪ تار ۾
وهيا روز وچن
ٻوڙا کين ٻڌن
دانهون درد فراق جون
پنڊت ڄاڻي پاڻ کي
لاقان لڪ هن
ٻوڙا کين ٻڌن
دانهون درد فراق جون
سمجھي کي سامي ڄڻي
پرими پار پون
ٻوڙا کين ٻڌن
دانهون درد فراق جون.

1

من مٿرا. دل دوارڪا. ڪايا منجهه ڪاشي
چيئن وسي چت ۾. الڪ ابناسي
سمجھي ڪو سامي ڄڻي. ورنو وسواسي
وڃي ٿيو واسي. بيحد بيگمپور جو

(14)

جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگ سنسار جو
مورڪ رهن مت ڏي،
مايا منجهه مفرور
جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگ سنسار جو
ڏسن ڪال نه ڪنڌ تي
ڪنڊو چڪنا چور
جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگ سنسار جو
پني ڏيئي پاڻ کي
مالڪ بيسو مزدور
جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگ سنسار جو
سامي ورلي سهي ڪيو
مجهتيءَ مذڪور
جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگ سنسار جو

(1)

اوڏيا پلاسي. وڏو جيءَ جنجال ۾
ان هوندي درياھ ۾. غوطا ٽوڪائي
منهن مڙهي پائي. سامي ڏسي ٿين ڪي.

(2)

ڪريان ڪهڙو حال. دردوندن جي دل جو
سندا رهن سامي چئي. ڪميا ۾ خوشحال
خاوند بنا خيال. رڪن نه رتيءَ جيترو.

(15)

مورک ٿو ماري
پنهنجي هٿن سان پاڻ کي
لڳي مايا موه جي
ڪوڙي، لنوء لاري
مورک ٿو ماري
پنهنجي هٿن سان پاڻ کي
اٽل آتل گيان جو
ڏيئون ٿو باري
مورک ٿو ماري
پنهنجي هٿن سان پاڻ کي
سامي جيء جڳت کي
وينوساري
مورک ٿو ماري
پنهنجي هٿن سان پاڻ کي

(1)

مورک ٿو پائي، پاڪر پاڻ ڀرم کي
عبد جي اوڙاهه ۾، غوطا ٿو کائي
پنساري پسڻ جي، وينوسارائي
سمجھي، سمجھائي، ته سڀئي سامي چئي.

(16)

سُهاڳڻ سائي

جنهن کي پر پنهنجو ڪيو

سنسو ڀرم ڇڏي ڪري

ادب ۾ آئي

سُهاڳڻ سائي

جنهن کي پر پنهنجو ڪيو

ڪائي، ڪارائي سڀ کي

محبت مڻائي

سُهاڳڻ سائي

جنهن کي پر پنهنجو ڪيو

سنمڪ ڏسي سپرين

سامي سدائي

سُهاڳڻ سائي

جنهن کي پر پنهنجو ڪيو.

(1)

سُهاڳڻ سائي، جنهن ماڻهو سک سُهاڳ جو

ميندي جنهن محبت جي، لڳن کي لائي

حاصل تنهن هڪ ئي، وڏي وڏائي

سامي سدائي، ڪانڌ وهاري ڪڇ ۾.

(17)

انـتن ڏي آئي

مايا بڻجي موٽي

ڪوڙي راند ڦلوب ۾

مايا مڇائي

انـتن ڏي آئي

مايا بڻجي موٽي

ڪائي ڪوڙ خوار ٿيا

مايا مڇائي

انـتن ڏي آئي

مايا بڻجي موٽي

ڪپت وهاري ڪڇ ۾

سامي سدائي

مايا بڻجي موٽي

(18)

آپيريء جو پيرُ
پرجهي ڪنهن پريميءَ لڏو
ڏيئو ٻاري ڏيل ۾
ڪڍي اندر جو انڌيرُ
آپيريءَ جو پيرُ
پرجهي ڪنهن پريميءَ لڏو
اونهي غارَ عجيب جي
جنهن ۾ ڦٽندڙ ڦيرُ
آپيريءَ جو پيرُ
پرجهي ڪنهن پريميءَ لڏو
سامي "ڪين" ڪپت جو
لنگهي ويا گهٽ گهيرُ
آپيريءَ جو پيرُ
پرجهي ڪنهن پريميءَ لڏو

(1)

ڪپيريءَ ڪيري، ماڻهو وڏا موٽڻيءَ
ڇڏين سڀ سامي چڻي، حرص ۾ هيري
وڻا، منهن ڦيري، سڀئي روپ سڙوڻ جا

(19)

ويسد پيران پڙهي
پندت ٿيڙا ڪيترا
بڙي ويٺا ڳنڍ ۾
ڪميان جي خرچي
پندت ٿيڙا ڪيترا
لوڇڻ ريءَ ڪيئن ڪپندي
جيءَ مان جل ٿڙي
پندت ٿيڙا ڪيترا
سامي چڙهيو سيح تي
لنگهي مسيت، مڙهي
پندت ٿيڙا ڪيترا

(1)

سامي ڪيم سڌاءَ، ڳياني، پندت پاڻ ڪي
انهيءَ مام مٺا گهڻا، سمجهي پاڻ بچاءَ
منهن جهرو ڪي پاءِ، ته الڪ ڪي اوڏو ٿئين

2)

ورتو جنهن وچن، سچو ساڌ سنگت جو
پاتو تنهن ڀلڪ ۾، ويراڳيءَ وطن
پاڻي اتر ڏن، سامي سٽو سيح تي

(20)

پرجھي پيرڙو پاءِ

محبت جي ميدان ۾

ملي ساڌ سنگت سان

گھلا گاءِ، وڃاءِ

محبت جي ميدان ۾

جتي مون، تون ناه ڪا

وؤ ڙي لھ سا جاءِ

محبت جي ميدان ۾

سامي پاڻ صراف ٿي

ھنر ڪير ھلا

محبت جي ميدان ۾

(1)

پرجھي پائج پير، عشق جي اوڙاھ ۾

ڏيئو باري ڏيل ۾، پھرين ڪڍ انڌير

موٽي، موٽيو ڪونہ ڪو، غيبي بجهي گھير

جنھن ۾ ڦٽند نہ ڦير، الٽي بازي عشق جي

(2)

ڪانئر ڪين اچي، محبت جي ميدان ۾

پروس ڄاڻي پاڻ ڪي، ڪينو ڪم ڪچي

سامي چئي ڪو سورمو، راول رنگ رجي

پتنگ جيئن پچي، سرس ڏسي تيئن سو جھرو.

(21)

اچرج هڪ آهي
ساڏن کي سنسار جو
بازيگر بنواس ۾
ناهه پيو ناهي
اچرج هڪ آهي
ساڏن کي سنسار جو
ڀڳئون ڀرم نه پيد جو
نڪي ويا ناهي
اچرج هڪ آهي
ساڏن کي سنسار جو
سامي پيا سنسار ۾
ڪلپت ريءَ ڪاهي
اچرج هڪ آهي
ساڏن سنسار جو

(1)

غيرن منجهه غرق، رهن جيءَ جهان جا
ڀوڄن پير، فقير کي، رکي ڦير، فرق
عاشق چڙهيا آڇ تي، نيران تي ناحق
ورائن ورق، خالي ويد، پراڻ جو

(2)

مورڪ من لائي، ڀوڳن ڀوڳ ڀرم جا
ڪال نه ڏسن ڪنڌ تي، چيتان چتائي
هيرا، لعل اک ملها، وينا وچائي
منهن مڙهي پائي، سامي ڏسن ڪينڪي

(22)

جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگُ سنسار جو
پلڪُ پراهون نه ٿئي
جيئن نيٺن ۾ نور
جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگُ سنسار جو
ورلي ڪنهن سهي ڪيو
محبتِيءَ مذڪور
جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگُ سنسار جو
سمجھ بنا سامي چئي
مورڪ آ مغرور
جيئن پيڙيءَ جو پور
تيئن سنگُ سنسار جو

(1)

جيئن پيڙيءَ جو پور، تيئن سنگُ سنسار جو
مرن جنهن ۾ مِتَ رِيءَ، مورڪ ٿا مغرور
ڪي محبتي مذڪور، سهي ڪن سامي چئي

(23)

مومن، مسلمان

ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو

واصل وحدت ۾ ٿيو

ڪڍي غير گمان

ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو

ڄاڻي دوست الله جو

جنهن کي سڀ جهان

ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو

سامي ساڌ، سنگت تان

ڪري سر قربان

ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو

(24)

اندا ڪن اعتبار

ڪاڻا ماڻا ڪل تي

پئي ڏيئي پاڻ کي

کڻي ٿين خوار

اندا ڪن اعتبار

ڪاڻا ماڻا ڪل تي

ڪائن غوطا غيب جا

رُئــن زارون زار

اندا ڪن اعتبار

ڪاڻا ماڻا ڪل تي

آهي آتم رام جو

سامي سڀ سنسار

اندا ڪن اعتبار

ڪاڻا ماڻا ڪل تي

(1)

اندن کي اعتبار، اچي نه آتم رام تي

سامي خام خلل تي، وري ڪن ويچار

اڃان اڪريا ڪينڪي، اندا اند غبار

نيهي ٿي نروار، ماڻن سک سرير جا

(2)

پتر پوڄا ڪن، رام نه ڏسن روح ۾

پندت ڄاڻي پاڻ، کي، ڪرمن منجهه بجهن

جهاتي پائي گهر ۾، سامي ڪين ڏسن

چريا سي چئجن، جن مرم نه رڳيون جو

لکين لوڪ لڙهن
 ان هوندي درياھ ۾
 چڱو ڄاڻي ڇت ۾
 مورڪ کين مڙن
 لکين لوڪ لڙهن
 ان هوندي درياھ ۾
 حرف حقيقت هيڪڙو
 پن ڪوهه پڙهن
 لکين لوڪ لڙهن
 ان هوندي درياھ ۾
 سمجهي ساڌ سنگت کي
 سامي سک سمهن
 لکين لوڪ لڙهن
 ان هوندي درياھ ۾

(1)

وائي، ورسايو. وڃي پيو اوڙاهه ۾
 تانگهي ۽ تڪ تار مان. گهرن لنگهاريو
 مت نه منجهاريو. تڏهن سڪي ٿيو سامي چئي

(2)

پاڻان کين پڙهيو. ته آءُ پانڌيرو پنڌ جو
 راتو ڏينهان ڪند تي. رهيس ڪال چڙهيو
 ڳالهه نه مڃين ڪنهن جي اوکيءَ منجهه آڙيو
 سامي ان گهڙيو. گهڙي گهاٽ اندر ۾

(26)

مورڪ هئي هئي ڪن
مايا ڪارڻ من ۾
ڪال اڪال ڪنڌن تي
انڌا ڪين ڏسن
مورڪ هئي، هئي ڪن
مايا ڪارڻ من ۾
آن هوندي درياھ ۾
لڪين جيءَ لڙهن
مورڪ هئي، هئي ڪن
مايا ڪارڻ من ۾
سامي ڪليت ڪن ۾
هيءَ هئي هٿ هٿن
مورڪ هئي هئي ڪن
مايا ڪارڻ من ۾

(1)

مورڪ تو ماري، پنهنجي هٿن پاڻ کي
لڳي مايا موهه جي، لالچي لاري
سامي ساڌ سنگت کي نه ساري، سنڀاري
گهڙي منجهه گاري، موتين ميرن جي ڪري

(2)

مورڪ ڪوه مري، لوپي ڪوڙي لوپ تي
سامي سک ساگر جو، ڏاڍو پنڌ پري
ڦاٽو من پري، ڪايا، مايا ڪوڙ جي

(27)

مومن مسلمان

ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو

اوري ڪين آڳهڙو ۾

پيد بنا ڀڳوان

ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو

تور محل جي نير تي

سُر ڪري سُبْحَانُ

ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو

سامي رهي سنتوش ۾

درشن پائي دان

ڪوڙن ۾ ڪو هڪڙو

(1)

سنياسي سسيئي، جي آدم ڪوڻ اڳي ٿيا

اورن ٿا اوڙاهه ۾، سامي سڀيئي

سڄي مالها سک جي، گل تني پيئي

تن، من، ڏن ڏيئي، الڪ ڪي اوڏا ٿيا

(28)

مورک چڏ گمان
ڪاڻا ماڻا ڪل جو
جي وٺ جاڳي ڪري
پينڊ بنا پڳوان
ڪاڻا ماڻا ڪل جو
اچي هڻند ۽ اوچتو
ڪڪ ۾ ڦهري ڪان
ڪاڻا ماڻا ڪل جو
ماري جنهن مٿي ڪيو
سامي سڀ جهان
ڪاڻا ماڻا ڪل جو

(1)

مورک من اڃان. پاڻ نه پسين پاڻ ۾
پاڻي منهن مڙهيءَ ۾، سامي جي سڃاڻ
پنهنجي هٿين پاڻ، هن نه ڪهاڙو ڪنڌ تي

(2)

عجائب آهين، محل اندر ۾ ماڙيون
هيڏي، هوڏي هٿڙا، مورک ٿا پائين
پاڻ ڀلائي پنهنجو، در در واجهائين
منهن مڙهيءَ پائين، ته سامي پسن سڀرين

(29)

ورلي ڪوڄاڻي
ساڌ سنگت جي سک کي

انڻي پهر عجيب سان
مؤجون ٿو ماڻي
ورلي ڪوڄاڻي
ساڌ سنگت جي سک کي

ستگرو ڪنهن سنت کي
پرچي گهر آڻي
ورلي ڪوڄاڻي
ساڌ سنگت جي سک کي

جاڳي پنهنجو پاڻ کي
ڪو ساڌو سڃاڻي
ورلي ڪوڄاڻي
ساڌ سنگت جي سک کي

سامي هن سنسار کي
چاڻي منجهه چاڻي
ورلي ڪوڄاڻي
ساڌ سنگت جي سک کي

(1)

جن سڃاتو سچ، ملي ساڌ سنگت سان
سدا تن جي ساهه ۾، بري محبت مچ،
ڪڍي ڪپت ڪچ، سامي چڙهيا سير تي.

(2)

ڪهڙي پيٽ ڌريان، سامي ساڌ سنگت کي
پيٽ، پٽيهر، ٻانڌڻيون، ڪنچن ٿال ڀريان
صدقي سر ڪريان، پاڻ سودو ڀرتان.

(30)

مورک سو آهي

جو سچ سڃاڻي ڪين ٿي

پاڻ پنهنجو پاڻ ۾

ويندو وڃائي

جو سچ سڃاڻي ڪين ٿي

گهڙي پنهنجي گهر ۾

جهاتي نه ٿو پائي

جو سچ سڃاڻي ڪين ٿي

سمجهه ريءَ سامي چئي

ڌڪا ٿو کائي

جو سچ سڃاڻي ڪين ٿي

(1)

مورک ڪين ڪئن، سامي هن سنسار جا

پر ۾ منجهه ڀلي ويا، پنا ٿا پڙهن

پائي منهن مڙهيءَ ۾، نه ٿا پرڻين

وهن منجهه وهن، بنا ساڌ سنگت جي

(31)

سناري خلق خوار
رهي مايا موھ ۾
مايا ڪيو وس پانهنجي
سيوئي سنسار
رهي مايا موھ ۾
خالي ڇڏيائين ڪينڪي
جوان، بڏو ۽ ٻار
رهي مايا موھ ۾
اٿندي، وهندي، نندي
ڪري ڪين قرار
رهي مايا موھ ۾
جاڳي ڇڻي ٿو جنهن کان
ڪو سامي سنت سچار
رهي مايا موھ ۾

(1)

مايا منجهڙا، سامي جي، جهان جا
مڃي وينا پاڻ کي، ڪلپت جي ڪايا
موٽي پنهنجي گهر ۾، عاشق ڪي آيا
پيد ۾ ٻلايا، الڪ ڪي اوڏا ٿيا

(32)

مايا سڀ موهي
جيء ڪيا وس پانهنجي
پنجئي پريڪيء جا
وڏا جنهن ڪوهي
مايا سڀ موهي
جيء ڪيا وس پانهنجي
مورڪ وينا مت ريء
آتم ڏن ڪوئي
مايا سڀ موهي
جيء ڪيا وس پانهنجي
سامي ساد سڀ
دهه ڪا ڪا
مايا سڀ موهي
جيء ڪيا وس پانهنجي

(1)

مايا پلايا، سامي جيء جهان جا
مچين وينا پاڻ ڪي، ڪليٽ جي ڪايا
موئي پنهنجي گهر ۾، عاشق ڪي آيا
رنگن رچايا، لاهي ڪٿا ڪلپوب جي.

(2)

ساري خلق خوار، رهي مايا موه ۾
آئي، ويهي، نند ۾ ڪري ڪونه قرار
مايا ڪيو وس پنهنجي، سڀوئي سنسار
ڪيو هئڻ، هوشيار، مليا سک سامي چئي.

(33)

وينسو وچائي،

پاڻ پنهنجو پاڻ ۾

پيهي ڏسي نه پاڻ کي

منهن مڙهيءَ پائي

وينسو وچائي

پاڻ پنهنجو پاڻ ۾

سياڻو بچي سڀ کي

پڙهي، پرجهائي

وينسو وچائي

پاڻ پنهنجو پاڻ ۾

ساميءَ کي سنسار جو

اچرج هڪ آهي

وينسو وچائي

پاڻ پنهنجو پاڻ ۾

(1)

وينا وچائي، اندر، باهر آتما

رُئن رت اکين مٿن، ڀڄن ڀڄتائي

سامي سگهن کينڪي، منهن مڙهيءَ پائي

ماڻهو منجهائي، وڌا مايا موهڻيءَ...

(2)

ويهن وچايو، گهر جو ڌڻي گهر ۾

ڪڙهي ڏسن کينڪي، جنهن جڳ اپايو

سامي چئي سنسار ۾، پر ڀلايو

پنهنجو پرايو، خيال سڻي خاموش ٿيا.

(34)

طمع ترڪائي
چڏيا جيءَ جهان جا
نغارو نروار جو
ويٺو وڃائي
طمع ترڪائي
چڏيا جيءَ جهان جا
رُٿن رت اکين مٿن
پڇن پڇائي
طمع ترڪائي
چڏيا جيءَ جهان جا
سامي بچيو ڪو سور مو
سادوءَ جي سائي
طمع ترڪائي
چڏيا جيءَ جهان جا

(1)

طمع ترڪائي. وڌو جيءَ وهڻ ۾
غوطا ڪائي غيب جا، ٿيپ جنم پائي
ڪال نه ڏسي ڪنڌ تي، ورلي واجهائي
جاڳي، جاڳائي، ته سڪي ٿي سامي چئي...

(35)

ٻانڀڻ ڪين ٻڌاءِ

ڪنهن کي گيان گروءَ جو

پاڻان ڪڍي پاڻ کي

"لا" سان لنو لڳاءِ

ٻانڀڻ ڪين ٻڌاءِ

ڪنهن کي گيان گروءَ جو

ملي ساڌ سنگت سان

منهن مڙهيءَ ۾ پاءِ

ٻانڀڻ ڪين ٻڌاءِ

ڪنهن کي گيان گروءَ جو

گر مک پنهنجو پاڻ کي

سامي ٿي سمجها

ٻانڀڻ ڪين ٻڌاءِ

ڪنهن کي گيان گروءَ جو

(1)

ڪوڙا بيڪ مَ پاءِ، پَسڻ ڪارڻ پرجي

اڳيان پاڻ صراف ٿي، هنر ڪير هلا

ملي ساڌ سنگت سان، سامي سنت چواءِ

پاند ڳچيءَ ڳل پاءِ، تہ وصل کي ويجهو ٿيئن.

(36)

پڳت ريء پڳوان
کنهين پاتو کينکي
ويد، پراڻ پڙهي ڪري
ڪن گيتا جو گيان
پڳت ريء پڳوان
کنهين پاتو کينکي
ساڌن ۽ سنڌتن جي
ٿي مشڪل آسان
پڳت ريء پڳوان
کنهين پاتو کينکي
سمجھي ڏس سامي چئي
ڪڍي غير گمان
پڳت ريء پڳوان
کنهين پاتو کينکي

(1)

هوڙا کين ٻڌن، دانهون درد فراق جون
سمجھي ڪي سامي چئي، پريمي پار پڇن
گالهيون ويدن جو ٻڌي، ماهر کين منجهن
جاڳي ڏنوجن، اندر، ٻاهر آتما..

(2)

پناتنهن پڙهي، پلڪ ڇڙ پورا ڪيا
سامي چڙهيو سيچ تي، لنگهي مسيت مڙهي
لاڻي ڏيان ڌڙي، رڃي لال گال ٿيو.

(37)

محبتی مسستان

کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

ڪڇي چڙهيو ڦلوب تي

ڌرتي ۽ آسمان

محبتی مسستان

کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

رهي پنهنجي رمز ۾

سدائين غلطان

محبتی مسستان

کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

سامي چڙهيو چوڌول ۾

ڪڍي غير گمان

محبتی مسستان

کوڙن ۾ ڪو هڪڙو

(۱)

محبتی مسستان، حاسر ڏي ڏاڍا جا ۾

پنا سڳ سامي چئي، بي سڌ رکن ڪا

تن من ڏن، ڌيان، آريئون عجيب ڪي...

(2)

لوپ لهر لوڙهي، ڪوڙين نيا ڪيترا

رکي سڌ سڪان جي، ڪنهن محبتی ۽ موڙي

بنڌن سڀ بيائيءَ جا، چڙياڻين چوڙي

وينو جنگ جوڙي، سامي ڪلپت ڪوڙ سان

(38)

پنا ڪوهه پڙهين
حرف حقيقت هيڪڙو
پاڻي منهن مون ۾
اندر چونه اڙين
حرف حقيقت هيڪڙو
مورڪ حوتو من ۾
ڳڻيون روز ڳڻين؟
حرف حقيقت هيڪڙو
ايڏو بار اجل جو
سامي ڪيئن ڪيئن!
حرف حقيقت هيڪڙو

(1)

پڙهي قرآن ڪتاب، قاضي ڪوهه قصا ڪرين؟
ملي وٽ محبوب سان، نه ڪر سوال، جواب
متان اچي اوچتو، ڪريئي ڪال ڪباب
ٿيندين خوب خراب، سگهن ۾ سامي چئي

(39)

محبتي مستانُ

وتن پرتا پاڻ ۾

بنا سک سچڻ جي

بي سڌ رڪن کان

وتن پرتا پاڻ ۾

انئي پهر الله کي

چين ريءَ زبان

وتن پرتا پاڻ ۾

سامي ساکي سڀ جا

جڳ ليکي نادان

وتن پرتا پاڻ ۾

(1)

محبتي مستانُ، لکن، چين، کينگي

اڀيائون عجيب کي، تن، من، ڏن، ڌيان

حاضر ذهن حال ۾، غازي سڀ غلطان

سامي سر قربان، ڪن مٿخاني موج تان..

(40)

چڱا سي چئجن
چڱو جنين جي ڇت ۾
پڇ تئين ڪوئن خبران
عشق ڪمايو جن
چڱو جنين جي ڇت ۾
سورج جان سنسار ۾
عاشق ڪين لکن
چڱو جنين جي ڇت ۾
ڳالهه مڙيو ئي هيڪڙي
سامي سنت چون
چڱو جنين جي ڇت ۾

(1)

چڱا سي چئجن. جن جو عشق الله سان
ڳالهيون ويدن جون پيڙهي سامي سد لهن
انڙهي پهر اندر ۾. آتم رام آئن
سچ کي سمجهيو تن. ماهر ٿيا مهران جا.

(2)

چريا سي چئجن، جي مرم نه رکن من ۾
ڳالهيون ويدن جو پيڙهي. در. در بک بکن
سامي ڪين ڏسن، جاڳي جوت جمال جي

(41)

ڏيئي ڏيڪاري
مايا موهي ماڻهن کي
ستگر سرڪي سچ جي
ڪنهن ڪنهن کي پياري
مايا موهي ماڻهن کي
ليڪن منجهه لڙهي ويا
لڪين ليڪاري
مايا موهي ماڻهن کي
سمجهه ڪسي سامي چئي
ڪري دل ڪاري
مايا موهي ماڻهن کي

(1)

مايا منجهائي وڌا جي، جهان جا
مت ڪسي موڳو ڪري، وهه م وهائي
نيٽي ڏائن نانگ ٿي، ڏوران ڏهڪائي
غوطا ڪارائي، سامي سڀ کي غيب جا.

(42)

ڏاڍي لڳڙي لور
جاني منهنجي جيءَ کي
ستيم سڪ سنسار جا
توتون گهوري گهور
ڏاڍي لڳڙي لور
جاني منهنجي جيءَ کي
اتندي وهندي ننڍ م
اوريان توسان اور
ڏاڍي لڳڙي لور
جاني منهنجي جيءَ کي
ستت ئي سامي چئي
اچي مل ڇت چور
ڏاڍي لڳڙي لور
جاني منهنجي جيءَ کي

(1)

جن کي سچي سڪ. آهي هڪ عجيب جي
مورن محبوبن جي. هر دم ڏسن هڪ
سمها سڪيت سچ تي. ويڙهي سڀ ورق
پلي ڦير فرق. الڪ کي اوڏا ٿيا...

(2)

هنئين حببن. پري ناوڪ نينهن جي
تڏهن طبيبن. ڦڙيون سڀ ڦٽي ڪيون

(43)

اٽسي مهـانگو

سامي سوڏو پريم جو

جي تو خواهش خريد جي

ست سر جو سانگو

اٽسي مهـانگو

سامي سوڏو پريم جو

پرچي پاءِ ڳچيءَ ۾

گلاجو گهانگو

اٽسي مهـانگو

سامي سوڏو پريم جو

مطلب ٿيندءَ من جو

لنگهي پئو لانگو

اٽسي مهـانگو

سامي سوڏو پريم جو

(1)

وڏي وڏائي، سامي جوڙ جڳت جي

ڏيڏي، چمار، جلاها، پيجارا، نائي

ماڻن درشن دوست جو، سامي سدائي

جني لئن لائي، سي سي لال گلال ٿيا.

(44)

جنهين پليو پاڻ
ٿيو سنمڪ ساڻ سان
تنهن جو ويڙهي ڪونه ڪو
صلح ٿيو سڀ سان
جنهين پليو پاڻ
ٿيو سنمڪ ساڻ سان
ملي آتم رام سان
ڳائي راڳ ڪلياڻ
جنهين پليو پاڻ
ٿيو سنمڪ ساڻ سان
پهتو پار سمونڊ جي
سامي هڪ سڄاڻ
جنهين پليو پاڻ

ٿيو سنمڪ ساڻ سان

(1)

پرجهي جنهن پڙهيو پورو اکر پريم جو
سامي هن سنسار جي. اوديا ۾ نه آيو
سڀئي چوڻ چڙهيو. اتم آتم رام جا.

(2)

جن سڄاڻو سڄو. اتي سڌ سڳ سان
سڌ سڄاڻو جو. ناريو محبت مڃ
ڪيئي ڪيئي ڪڇ. الڪ ڪي اوڏا ٿيا...

(3)

وڏو جنهن سڄي. پنهنجو پاڻ سنگت ۾
سامي هن سنسار ۾. سوئي ڪيپ ڪئي
ڪليپ سڀ ڪئي. سمهيو سڪيت سڄي تي

(45)

پڙهي ٿيو پختو
گر مک اکر پريم جو
کوھ کڍي ٿو کين موئن
نفيءَ جو نڪتو
پڙهي ٿيو پختو
گر مک اکر پريم جو
اوندا هيءَ اذرات جو
باريو جنهن ڏيئو
پڙهي ٿيو پختو
گر مک اکر پريم جو
راجا رانول ديس جو
اوڍي کوھ کٽو
پڙهي ٿيو پختو
گر مک اکر پريم جو
سامي سڪيت سيچ تي
لٽي سيچ لٽيو
پڙهي ٿيو پختو
گر مک اکر پريم جو

(1)

محبت ٻاريو مڇ، عجائب اندر ۾
سڙي وئي سامي چئي، ڪوڙي ڪيت ڪڇ
سڪونڊن جو سڇ، ساڪي ٿيو سنسار جو.

(46)

پلپل ڪن پڪار
ڪُنا عشق فراق جا
رهي ساڌ سنگت سان
روئن زارئون زار
ڪُنا عشق فراق جا
فڪر ۾ ڦاسي پيا
وڪوڙ يا ويچار
ڪُنا عشق فراق جا
غنائن ۾ گار ٿيا
سامي سر جهار
ڪُنا عشق فراق جا

(1)

پلپل ڪن پڪار، ڪُنا درد فراق جا
پسڻ ڪاڻ پرينءَ جي، رُئن زارئون زار
سامي چئي سريو جي، رڪن ڪانه سنڀار
آءُ مل جاني يار، نڪري ٿو دم درد ۾..

(2)

محبوبن مُڪي، شيشي شوق شراب جي
جھڳي، منجهه جھڪي، پاٽم درشن دوست جو

(47)

پندت تنهن کي ڄاڻ
جنهن کي ساڃهه سچ جي
پاڻان پائي پاڻ مٿن
ڪرم ڪيف ڪلياڻ
جنهن کي ساڃهه سچ جي
هٿن پائين هٿ م
پڄائي جو پاڻ
جنهن کي ساڃهه سچ جي
سامي ڄاڻي ڪو سچو
پرين جو پيرمان
جنهن کي ساڃهه سچ جي.

(1)

سوئي ساد. سگهڙ. سامي هن سنسار جو
جو جڙي من مغرور کي. ماري ڪري مڙه
لوحِي لهي تر. اتر هن اٿاه جو

(48)

مورک ناهـ مذاق

لائئ عشق الله سان

کجي يار عجيب لئي

اکين منجهـ او طاق

مورک ناهـ مذاق

لائئ عشق الله سان

سپرين جي ساک ۾

هوند ٿيا حسناڪ

مورک ناهـ مذاق

لائئ عشق الله سان

سامي سک سرير جو

مائين کي مشتاق

مورک ناهـ مذاق

لائئ عشق الله سان

(1)

بنا احد الله جي. ڏپ دارون سڀ ڏوهـ

معاف ڪري جي ڏوهـ. ته ٿئي فرق ڦڪين ري..

(2)

شه رڳ ڪوئن نزديڪ. سڄڻ آئي اوڏڙو

ڪري ڏس تحقيق. ڪڍي غير گمان ڪي

(49)

رؤن زارون زار

کنا درد فراق جا

سي لاهي ڌڙ ڪوڻ

ڪيئون ڌارون ڌار

کنا درد فراق جا

سک دک. هار ۽ جيت جي

رکن کان سنڀار

کنا درد فراق جا

سامي سڀرين جي

رهڻ منجهه ڦهڪار

کنا درد فراق جا

(50)

ڌڙ سسيون لاهي
سامي هليا سنگرام تي
پيا پنهنجو پاڻي
ڪنڊن ۾ ڪاهي
سامي هليا سنگرام تي
تخت طائو سي تن ۾
عجائب آهي
سامي هليا سنگرام تي
ويڙا ساڌ سنگت کي
سامي صلاحتي
سامي هليا سنگرام تي..

(1)

سامي مرد ملاح، سيوک ساڌ سنگت جا
سڀ کي تاري تار مٿن، سنت ڏين صلاح
جيڪو پڇي جل تي، چيئن منجهان چاه
اڪاري اٿاه، ملائن محبوب سان

(51)

ورلو ڪو آهي
گر مک گياني جڳ ۾
پاڻان سمجھي پاڻ کي
منهن مڙهيءَ پائي
ورلو ڪو آهي
گر مک گياني جڳ ۾
سيوا ساڌن جي ڪري
مارڳ مٽائي
ورلو ڪو آهي
گر مک گياني جڳ ۾
ڪوڙن موئن ڪو هڪڙو
سامي سک پائي
ورلو ڪو آهي
گر مک گياني جڳ ۾

(1)

ورلو ڪو ڪري، پوڄا آتم رام جي
ڪيني ڪوڙ، ڪپت کان پلڪ نه ٿئي پري
ڏيئو ڪيئن پري، سڀت جو سامي چئي

(52)

عاشق ڪين لڪن

سورج جان سنسار ۾

سُدا البيلن جا

رتا نيڙ رهن

عاشق ڪين لڪن

سورج جان سنسار ۾

ڪاڙ نه ڪين ڪنهن جي

سُوري سبيج سندن

عاشق ڪين لڪن

سورج جان سنسار ۾

سامي اندر ۾ سپرين

اڻئي پهرائين

عاشق ڪين لڪن

سورج جان سنسار ۾

(1)

جن کي لڳي لوڙ، سامي سپرين جي

ملي ساڌ سنگت سان، عاشق اورن اور

پريت وڌائي پانهنجي، مائين درشن دور

جيئن نچن مور، سُڻي گوڙ گگن جي.

"خلق وسي خالق ۾، خلق منجهه خالق" خالق ۽ خلق جو
 هيءَ رشتو سمورين بيانن کي پاڙون پتي پري ڪري ٿو. پر ٻڌي
 ڪير؟ سمجهي ڪير؟ ڪري ڪير؟ ساميءَ وانگر تمام صوفي رڙندا
 وحدت جي وائي ورنائيندا رمندا رهيا ۽ رمندا رهن ٿا پر ڪنهن
 لاءِ؟ خلق بيانيءَ ۾ ٻڌي پني آهي.... اسان وحدت وساري ويٺا
 آهيون.... علاج؟ پيار وارن تي سيمينار ڪرائجن، ڪتاب لکجن،
 ڪانفرنسون ڪوٺائجن، ليک لکجن ۽ تبليغ به ڪجي: وحدت جي،
 هيڪڙائيءَ جي، پيار جي ۽ انساني برادريءَ جي ايڪي جي، جيئن
 سنڌ جي ان گڻين صوفين ڪئي. قاضي قادن کان وٺي تاجل بيوس
 تائين سڀني شاعرن هر دؤر ۾ اها وائي ورائي پر پوءِ به پنڌ اڃان
 گهڻو پري آهي....

سنڌ جي ٽن سر مور شاعرن جو ٽيون انگ "سامي" آهي.
 هن سنڌي صوفيءَ جي هندي گاڏڙ لفظن ۽ ويدانتي فلسفي مسلم
 وايومنڊل ۾ اهو مڃ نه مڃايو جو سندس سچ ۾ موجود آهي. ان
 ۾ ڪجهه ڏوهاري اسان به آهيون جو ان کي عوامي نه ڪري
 سگهياسين. جهنگ جهر ۾ شاه وانگر نه موڪلي سگهياسين.
 ان جو هڪڙو پرپور جتن اسانجي ساٿي قلمڪار تاجل بيوس ڪيو
 آهي. جس هجيس، ڪيرون لهڻي جو ساميءَ تي اهڙي محنت ڪئي
 اٿس. ساميءَ جي ستن جي، ساميءَ جي سلوڪن ۾ پيوندڪاري
 ڪري نيون وايون ۽ ڪافيون ڏنيون اٿس جن کي وڏي چاه سان
 ڳائي زبانِ عوام تي پهچائي به سگهجي ٿو.

ناگپال

صاحب خان "سورھ" میراڻي

Cell No: 0344 - 3919786

Cell No: 0300 - 3404488

ایڊمن : فیس بوک پیج ۽

واٽس ایپ گروپ

